

عوامل موثر در جابه جایی جمعیت در نواحی روستایی شهرستان اسلام شهر - دهستان ده عباس

علی بیژنی

استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران، ایران

مهناز حبیبی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۱/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۹/۱۴

چکیده

مهاجرت تغییرات مهمی در جمعیت بوجود آورده و به عنوان پدیده‌ای پیچیده و یک تطبیق و سازگاری اجتماعی و به نوعی پاسخ به نیازهای اقتصادی اجتماعی فرهنگی است. مهاجرت به عنوان تغییر مکان دائمی یا موقتی تلقی می‌شود و از خصوصیات نوع انسان بوده و عبارت است از جابه جایی از شهر و یا روستابه شهر و یا روستای دیگر و یا خارج از کشور. در این راستا، این تحقیق به عوامل موثر بر جابه جایی جمعیت در دهستان ده عباس می‌پردازد. هدف اساسی این تحقیق شناخت تاثیر نزدیکی به تهران و دسترسی آسان در جابه جایی جمعیت منطقه مورد بحث می‌باشد، که به روش توصیفی تحلیلی و با استفاده از ابزار پرسشنامه از یک جامعه آماری (خانوارهای دهستان ده عباس) جامعه آماری آن شامل روستاهای دهستان ده عباس واقع در شهرستان اسلام شهر می‌باشد که بر اساس آمار رسمی سال ۱۳۹۰ تعداد روستاهای این دهستان ۱۲ روستا بوده است. بر اساس یافته‌های حاصل از پرسشنامه و جدول تعیین بیشترین و کمترین عامل موثر در جابه جایی جمعیت در این فرضیه بیشترین تاثیر نزدیکی به تهران و دسترسی آسان می‌باشد.

واژگان کلیدی: جابه جایی جمعیت، نواحی روستایی، نزدیکی به تهران، دسترسی آسان، اسلام شهر

مقدمه

حرکت، جابجایی و مهاجرت انسان‌ها از یک نقطه سکونتگاهی به نقطه دیگر، تاریخی برابر عمر بشر دارد به گونه‌ای که انسان‌های اولیه حرکت را فرصتی جهت بدست آوردن آذوقه و نیازمندی‌های حیات خویش می‌دانستند. بایچیده شدن اوضاع معیشتی و کیفیت زندگی در جوامع بشری افراد و گروه‌های انسانی به تبعیت از فرایند تفکرگرایی و رشد فن‌آوری‌های تسهیل‌کننده زندگی بویژه در دهه‌های اخیر تمایل فراوانی به مهاجرت به دیگر کانون‌های سکونت گاهی داشتند. در این میان، روستائیان به عنوان فقیرترین اقشار جامعه بویژه در کشورهای در حال توسعه به دلیل شرایط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و همچنین نا برابری‌های فضای حاکم بر عرصه‌های سکونت گاهی سالیان متمادی با فقر و مشکلات زیست معیشتی روبرو بوده‌اند، با رشد فزاینده ارتباطات و مناسبات روستایی شهری، در این گونه کشورها با مقایسه وضعیت زندگی با دیگر افراد جامعه (بویژه گروه‌های شهرنشین) در تلاش به منظور تغییر این وضعیت ناخوشایند و هم چنین کسب رفاه بیشتر رهسپار شهرها و دیگر مراکز جمعیتی می‌شوند. اجرای اصلاحات ارضی و افزایش صادرات نفت در سطح ملی و هم چنین کاهش نقش کشاورزی در تولید داخلی و صادرات، موجب برهم خوردن رابطه متعادل شهر و روستا شد و شهرها به مکانی برای گسترش زیرساخت‌های صنعتی و مراکز اصلی اشتغال نیروی کار دستمزدی به خصوص برای روستائیان تبدیل شد. از این رو روستائیان به تاءسی از شرایط حاکم بر کشور در راستای بهره‌مندی از مواهب نوسازی و رشد که عموماً در شهرها متمرکز شده بودند به سمت این کانون‌های برخوردار از خدمات، اشتغال و آزادی فردی مهاجرت نمودند. (شمس‌الدین، گرجیان، ۱۳۸۹: ۷۶)

شهرستان اسلام شهر در ۱۲ کیلومتری جنوب شهر تهران واقع شده و از نظر وسعت کوچک‌ترین شهرستان در استان تهران، و محل استقرار عمده کارگران واحدهای صنعتی و تولیدی محورهای کرج - ساوه است به صورتی که اکثریت نیروی فعال اقتصادی این شهرستان در واحدهای تولیدی خارج از آن به کار اشتغال دارند در این شهرستان در سال ۱۳۳۳ تعداد هفت روستای پراکنده وجود داشته است. از سال ۱۳۴۱ به بعد روستاهای اولیه توسعه یافته و در سال ۱۳۴۵ اسلام شهر شکل گرفته است. در سال ۱۳۶۲ شهر موجود در روستاهای اطراف در هم ادغام شدند. (بیغش، ۱۳۹۰: س)

دهستان ده عباس همانند بیشتر روستاهای ایران بیش از هفتاد سال پیش قنات‌های متعددی سبب سکونت افراد مهاجر در آن شده است. با توجه به موقعیت ده عباس پیرامون کلان شهر تهران و شهر اسلام شهر متاثر از این کانون‌های زیستی قوی شده که می‌تواند به عنوان یک کانون جمعیتی مهاجرپذیر عمل نماید. جمعیت دهستان از ۳۱۷۱ نفر در سال ۴۵ به ۱۸۴۲۶ نفر در سال ۹۰ رسیده است. افرادی که دهستان ده عباس را جهت زندگی خود انتخاب کرده‌اند به دلیل بالا بودن هزینه‌های زندگی به خصوص بهای مسکن در شهر بوده که با درآمد آنان منطبق نبوده و زندگی در روستا را به دلیل داشتن هزینه‌های کمتر در روستاها نسبت به مراکز شهری ترجیح داده‌اند. بنابراین از روستاها به صورت خوابگاهی بهره می‌برند. افرادی که در روستاهای دهستان زندگی نمی‌کنند زمین خریداری کرده و در آن واحد مسکونی می‌سازند و اقدام به آپارتمان سازی نموده و به فروش رسانده و یا اجاره می‌دهند (مطالعات میدانی پژوهشگر).

در ایران تا قبل از دهه ۱۳۳۵، نظام شهری کشور از تعادل و همگونی نسبی برخوردار بود و شهرها از نظر جمعیت و تعداد، رشد نسبی داشت، اما از آن به بعد علاوه بر گسیختگی شبکه شهری کشور و روابط بین شهرهای مختلف

سلسله مراتب شهری کشور، تعداد شهرها، جمعیت و توسعه فیزیکی شهرها به علل مختلف مانند مهاجرت‌های وسیع بارشد بسیار شدیدی مواجه گردیدند. یکی از مهمترین مناطقی که از رشد بسیار سریع جمعیتی و کالبدی برخوردار بوده استان تهران است اسلام شهرنیز که در این استان واقع گردیده است، در سال ۱۳۳۰ روستای کوچکی بود و تنها ۴۴۱ نفر جمعیت داشت، در دوره‌های بعد باادغام چندین روستا بایکدیگر و مهاجرت‌های وسیعی که به منظور برخورداری - از امکانات پایتخت کشور انجام می‌شد، نرخ رشد جمعیتی بسیاربالایی داشت به نحوی که جمعیت آن بین سالهای ۱۳۴۵-۱۳۵۵-۱۳۶۵-۱۳۷۵-۱۳۸۵-۱۳۹۰ به ترتیب به ۵۰۲۹۲-۲۱۵۱۲۹-۲۶۵۴۵۰ - ۴۴۸۸۶۴ و ۸۰۰۰۰۰ نفر می‌باشد. در بعضی از دوره‌ها میانگین نرخ رشد سالیانه جمعیت آن نزدیک به ۵۰٪ بوده است. (فرخلو، ۱۳۸۶: ۳)

در شهرستان اسلامشهر کانون‌های ساختمان سازی روزبه روز رشد کرده‌اند ولی کانون‌های اشتغال جایگاهی در شهرستان ندارد به همین علت مشکلات اشتغال این شهرستان بیش از سایر مناطق استان تهران است. این شهرستان حالت خوابگاهی پیدا کرده است. به علت آمد و شد‌های روزانه جهت اشتغال و تحصیل به تهران و مراجعت به شهرستان در شامگاه. از نظر عمرانی و بهره‌مندی از امکانات رفاهی، فرهنگی، تفریحی و آموزشی خیلی ضعیف است. دهستان ده عباس طی چنددهه اخیر از تحولات جمعیتی و روند رشد گوناگون برخوردار بوده است. طی چهاردهه ۱۳۵۵-۱۳۴۵، ۱۳۶۵-۱۳۵۵، ۱۳۷۵-۱۳۶۵، ۱۳۸۵-۱۳۷۵، ۱۳۹۰-۱۳۸۵، نرخ رشد دهستان به ترتیب ۲/۳۵؛ ۱۹/۳۰؛ ۴/۷۴؛ ۴/۶۲- و ۴/۴۶- درصد بوده است. (بنیاد مسکن، طرح هادی روستای ده عباس شهرستان اسلام شهر، ۱۳۸۰: ۸۳)

مبانی نظری

مهاجران معمولاً به دنبال مقصدی می‌گردند که آرزوها و نیازهایشان در آن جا برآورده شود. آنها به دنبال جاهایی هستند که در آنجا دارای قوم و خویشان یا دوستان باشند تا احساس کنند در دیار خود هستند. ماوایا متذکر شده است که اکثر مهاجران یک کشور سعی می‌کنند به یک یا چند کشور مهاجرپذیر مهاجرت کنند.

جاذبه و دافعه

مهاجرت بعنوان مهم‌ترین صورت تحرک مکانی جمعیت در یک قلمرو جغرافیایی، حرکت یک فرد یا گروهی از افراد در امتداد مرزهای یک واحد سکونت گاهی به واحدی دیگر برای اقامت دائم یا موقت در مکانی غیر از زادگاه فرد است. انگیزه مهاجرت افراد بسته به ویژگی‌های محیطی و شرایط زمانی - مکانی هر کانون سکونت گاهی برای فرار از محل زندگی و حرکت به سوی مکان دیگر متفاوت می‌باشد این محرک‌های حرکتی می‌توانند هم ریشه در مقصد و هم در مبداء داشته باشد بدین معنا که عواملی که سبب حرکت از مبداء می‌شوند که اصطلاحاً به آن عامل دافعه می‌گویند و عواملی که سبب تسریع حرکت در مقصد می‌شوند به آن عامل جاذبه می‌گویند.

در هر حرکتی مهاجرت بین نقاط مختلف؛ معمولاً فقط یک عامل دخالت ندارد، بلکه تصمیم به حرکت نیازمند عملکرد هر دو عامل می‌باشد. پس در این دیدگاه مهاجرت عموماً ناشی از وجود نابرابری‌های شغل، درآمدی، کمبودهای خدماتی و تفاوت در سطوح کیفیت زندگی بین مناطق شهری و روستایی است. این نظریه که به مدل

رانش و کشت درباب مهاجرت‌های روستا- شهری معروف است مبنای حرکت جمعیت را براندیشه توسعه ناهماهنگ شهر و روستا، به عبارت دیگر وجود تضاد و نابرابری اقتصادی-اجتماعی میان این دوفضای سکونت گاهی قرار می‌دهد. در این راستا و به اعتقاد بوگ جاذبه‌ها عمدتاً فرصت‌های شغلی بهتر، دستیابی به درآمد بیشتر، وجود مراکز تفریحی، فعالیت‌های فرهنگی، شرایط خوب محیط کار و زندگی همانند مسکن و خدمات رفاهی و فرصت‌های کسب آموزش‌های حرفه‌ای را شامل می‌شود که بیشتر در شهرها متمرکزند و عواملی چون کاهش منابع مالی و کم توجهی به بخش کشاورزی، مکانیزه شدن کشاورزی و در نتیجه محدودیت‌های شغلی در این بخش و بیکاری فزاینده، نبود بستر مناسب برای رشد خلاقیت‌های فردی و اجتماعی، حوادث طبیعی مستمر و کمبود امکانات معیشتی، رفاهی پاره‌ای از دافعه‌ها می‌باشند که در محیط‌های روستایی وجود دارند. در نهایت مهاجرت‌های روستا شهری در کشورهای جنوب ناشی از مسائل حاد ولایت‌هاست و عموماً به منظور جستجوی محل مناسب برای زندگی و فعالیت‌ها صورت می‌گیرد (شمس‌الدین، گرجیان، ۱۳۸۹: ۸۰-۷۹).

فشار جمعیت، و در نتیجه بالا رفتن نسبت انسان به زمین، علت مهم فقر فزاینده و کوچ است در وضعیت مشخصی از تکنولوژی، تنها بخش معینی از نیروی کار می‌تواند بوسیله کشاورزی جذب شود. با افزایش جمعیت اگر بخش‌های غیرکشاورزی یا صنایع کوچک و کلبه‌ای گسترش نیابند تانیروی کار اضافی را جذب کنند جمعیت افزایش یافته به مراکز شهری کوچ می‌کنند تا اشتغال سود بخش داشته باشد اما فشار جمعیت، تنها علت اصلی بیکاری و فقر فزاینده روستائینان نیست در کشاورزی، پاره پاره شدن مالکیت زمین، توزیع نابرابر زمین و دیگر دارایی‌های مولد، مکانیزم‌های نهادی که در جهت خواست دارندگان ثروت، ایجاد تبعیض می‌کنند و الگوی قیمت‌های نسبی و به دنبال آن تحول در سرمایه‌گذاری و تکنولوژی، هم به صورت یکسان بر ضد نیروی جریان کار می‌یابند در واقع دلیل عمده این جهت انحرافی اینست که عموماً تکنولوژی وارداتی کشاورزی از کشورهایی می‌آید که کمبود نیروی انسانی دارند و این تکنولوژی بیشتر سرمایه‌براست تا کاربر (اوبرای، ا.ا.س، ۱۳۷۰: ۷۶).

دیدگاه راونشتاین

راونشتاین در سال ۱۸۸۵ مقاله معروف خود را تحت عنوان قوانین مهاجرت ارائه کرد. راونشتاین عوامل نامساعد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فیزیکی راباعت دوری مردم از محل سکونت خود می‌داند که آنها را به نقطه‌ای که از این نظر شرایط مساعد دارد جذب می‌کند. وی مهاجرت را رفتاری عقلایی قلمداد می‌کند. به عبارت دیگر نرخ مهاجرت بین دونقطه، ارتباط معکوس بافاصله بین این دونقطه دارد (پاپلی یزدی، ابراهیمی، ۱۳۸۷: ۱۵۸-۱۵۷).

دیدگاه اورت اس.لی

اورت اس لی در مقاله ای که تحت عنوان نظریه مهاجرت در سال ۱۹۶۶ ارائه کرد راجع به حجم مهاجرت و جریان متقابل در مهاجرت و خصوصیات فرد مهاجر نکاتی را بیان کرد. از نظر لی مهاجرت به عنوان تغییر مکانی دائمی یا موقت تلقی می‌شود و هیچ محدودیتی به مسافت حرکت یا اختیاری و اجباری بودن ماهیت این عمل، و هیچ گونه تفاوتی بین مهاجرت داخلی و خارجی وجود ندارد. از دیدگاه لی بطور کلی چهارعامل را در تصمیم‌گیری جهت مهاجرت موثر می‌داند:

۱- عوامل موجود مبداء

این عوامل به پدیده‌های اقتصادی، فرهنگی، و محیطی مربوط می‌شود و می‌توانند مثبت (جاذبه)، منفی (دافعه) و خنثی (بی اثر) باشند.

۲- عوامل موجود مقصد

این عوامل همان امتیازات و معایب زندگی شهری برای مهاجران روستایی را تشکیل می‌دهند.

۳- موانع موجود در جریان مهاجرت از مبدا به مقصد

موانع بازدارنده بین مبدأ و مقصد مانند بعد مسافت، بازدارنده‌های فیزیکی، قوانین مهاجرت-هزینه حمل و نقل - سنت‌ها و آداب و رسوم و غیره که درجابه جایی یا باقی ماندن افراد موثر است. هرچه موانع بیشتر باشد میزان مهاجرت کمتر خواهد بود و بالعکس.

پروفسور لی نیروهای دافعه را به روستا و جاذبه را به شهر محدود نکرده و در هر مورد به عوامل دافعه جاذبه و خنثی اشاره نموده است. وی معتقد است شناخت از حوزه مقصد به ندرت دقیق است و در واقع برخی از مزایا و زیان‌های یک حوزه به وسیله زندگی در آنجا می‌تواند درک شود و به طور معمول یک عنصر نا آگاهی یا حتی ناشناخته در مورد حوزه مقصد وجود دارد که باید همیشه این عوامل نامشخص باورود مهاجر در آن حوزه در نظر گرفته شود. در نظریه لی که به عوامل مثبت و منفی و خنثی در مبداء و مقصد و عوامل میانی بین مبداء و مقصد می‌پردازد حرکتی جهت ایجاد رابطه بین عوامل موثر در مهاجرت در یک سیستم واحد می‌شود (پاپلی یزدی، ابراهیمی، ۱۳۸۷: ۱۶۹-۱۶۷)

بر اساس نظریه لی، مهاجرت پدیده‌ای انتخابی است کسانی که دارای مهارت و آموزش بالاتری هستند به مناطق دیگر که اشتغال برای آنان وجود دارد مهاجرت می‌کنند. در واقع، سبک و سنگین کردن ویژگی‌ها و خصوصیات موجود در مبدا و مقصد در تصمیم‌گیری برای مهاجرت مؤثر است نظریه لی بطور کلی از نظر توصیفی در بیان مهاجرت مفید است اما نمی‌توان آنرا به صورت مدل کمی و آماری درآورد.

مدل مهاجرتی تودارو

این نظریه بیشتر در ارتباط با عدم کارایی و موفقیت نظریه‌های آرتور لونیس، فی ورنیس که مهاجرت روستا به شهر را فرایندی طبیعی قلمداد می‌کردند وجود آمد. بر اساس این نظریه باتوجه به این که سن اکثر مهاجران بین ۱۵-۲۴ سال است حتی اگر در آمد شهری مورد انتظار آنان در سال‌های اولیه از درآمد روستاییان هم کمتر باشد ولی اطمینان داشته باشند که در آینده وضع بهتری خواهند یافت اقدام به مهاجرت می‌نمایند. امروزه این نظریه بیش از هر مدل دیگری در تحلیل مهاجرت‌های روستا به شهر در کشورهای در حال توسعه مقبولیت علمی یافته است. مدلی را که تودارو ارائه می‌دهد چنین است که تصمیم به مهاجرت از روستا به شهر عملکرد و متغیر اصلی جذب و دفع است. تفاوت فاحش بین درآمد شهر و روستا-احتمال دستیابی به نوعی اشتغال در شهر.

تودارو چنین فرضی را صحیح می‌داند که در شهر چشم انداز روشن‌تری نسبت به روستا تصور می‌کند. در نظریه تودارو مهاجرت در ارتباط با توسعه فرایند طبیعی تلقی نمی‌شود زیرا بر اساس تجارب حاصل؛ آهنگ مهاجرت از

روستا به شهر از، آهنگ ایجاد مشاغل شهری فزونی یافت و تاحد زیادی از ظرفیت صنایع و خدمات اجتماعی شهری در جذب مؤثر کارگران فراتر رفت. ازاین رو مهاجرت جریانی مفید و لازم برای حل مساله تقاضای درحال رشد شهرها برای نیروی کارنیست. به عکس امروزه مهاجرت به عنوان عامل اساسی تشدیدکننده مسائل جدی بیکاری شهری، عدم تعادل‌های اقتصادی و ساختی بین مناطق شهری و روستایی عنوان می‌شود و یا از مهاجرت مازاد بر فرصت‌های شغلی هم به عنوان شاخص توسعه‌نیافتگی کشورهای جنوب و هم عامل کمک‌کننده به عقب ماندگی این کشورها یاد می‌شود. وی مهاجرت در جهان سوم را اینگونه تشریح می‌کند:

عدم توازن‌های اقتصادی و ساختاری فزاینده میان نواحی شهری و روستایی باعث شده تا پدیده نیروی کار مازاد به عنوان نیرویی شناخته شود که معضلات بیکاری شدید شهری را تشدید می‌کند. این الگو برخی از شرکت‌ها را از طریق روابطی با نحوه عمل بازار کار شهری و اینکه مهاجران چگونه به این بازار کار جذب می‌شوند آشنا می‌کند. نخست، براساس این الگو؛ مهاجران نسبت به غیر مهاجران درآمد کمتری کسب می‌کنند و مهاجران مثل مهاجر اول متقاضی شغل مناسب است.

دوم، مطابق این الگو مهاجران بایکاری بیشتری روبرو می‌شوند. سوم براساس این الگو در اشتغال خدمات غیررسمی دستمزدها کمتر از اشتغال تولیدی است. چهارم بر این امر دلالت دارد که وقتی مهاجری برای اولین بار به شهر می‌آید نسبت به درآمدی که در هنگام ترک روستا داشت درآمد کمتری عایدش خواهد شد. به نظرتودار و نتیجه کلی تمام بررسی‌های توصیفی و اقتصادسنجی مهاجرت این است که مردم در وهله اول به دلایل اقتصادی مهاجرت می‌کنند. هر چه تفاوت و فرصت‌های شغلی بین مناطق شهری و روستایی بیشتر باشد سیل مهاجرت از مناطق روستایی به مناطق شهری بیشتر است. با اینکه فاصله مکانی یک مانع بازدارنده عمده محسوب می‌شود؛ اثر منفی آن می‌تواند تاحدودزیادی با تفاوت درآمد بیشتر جبران شود بویژه برای مهاجران تحصیل کرده این امر مشهود است. به طور خلاصه در این نظریه اختلاف سطح دستمزدها انگیزه اصلی مهاجران محسوب می‌شود (پاپلی یزدی، رجیبی سناجردی، ۱۳۸۶: ۲۳۳-۲۳۱؛ ۲۳۰).

موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

شهرستان اسلام شهر واقع در استان تهران و در نواحی میانی شمال غرب فلات مرکزی و در موقعیت جغرافیایی ۵۱ درجه و ۲۲ دقیقه و ۳۳ ثانیه و ۵۱ درجه و ۱۰ دقیقه طول شرقی و در ۳۴ درجه و ۴۲ دقیقه و ۳۰ ثانیه و ۳۵ درجه و ۲۷ دقیقه عرض شمالی و بر روی آب‌رفت و مخروط افکنه‌های سیلاب‌های جاری شده از دامنه‌های جنوبی البرز مرکزی واقع شده است. ارتفاع شهرستان از سطح دریا ۱۱۶۵ متر، می‌باشد. اسلام شهر از لحاظ اقلیمی دارای آب و هوای بیابانی با دوران بارندگی نامشخص می‌باشد. مساحت شهرستان ۲۴۵ کیلومتر مربع است. این شهرستان در ۱۲ کیلومتری جنوب شهر تهران واقع شده و از شمال به تهران، از شرق و جنوب به شهرستان ری، از غرب به رباط کریم از شمال غرب به شهریار محدود می‌شود. محور تهران - ساوه، شاهراه ارتباطی با استان‌های غرب و جنوب غربی کشور بوده و از محور جنوب با راه آهن استان‌های اصفهان، یزد، و کرمان از یک سو و لرستان و خوزستان از سوی دیگر مرتبط است.

اسلام‌شهر دارای دو بخش مرکزی و چهاردانگه؛ و سه شهر اسلام شهر؛ چهاردانگه و احمدآباد مستوفی است.

۱- بخش مرکزی اسلام شهر دهستان ده عباس بوده و مرکز آن روستای ده عباس می باشد. روستاهای دهستان عبارتند از: حسین آباد، علی آباد طپانچه، بهرام آباد، حسین آباد سیاه آب، ملک آباد، مهران آباد، کرک اینکچه، نظام آباد، ده عباس، سیمون، لهک و شاطره.

۲- بخش چهاردانگه دهستان فیروزبهرام است و مرکز آن روستای فیروزبهرام می باشد.

روستاهای دهستان فیروزبهرام شامل خمراآباد، ترشنبه، نصیرآباد، فیروزبهرام، گلدسته، شمس آباد می باشد.

۳- شهر احمدآباد مستوفی - روستاهای شامل بهمن آباد، حسن آبادخالصه، رضی آباد، علی آباد، قلعه اکبربک، ایرین، چیچکلو.

دهستان ده عباس بین رشته کوه های البرز و کویر مرکزی ایران محصور بوده و جزو مناطق دشتی استان تهران محسوب می گردد. این دهستان در قسمت غربی بخش چهاردانگه و قسمت شرقی اسلام شهر قرار دارد. روستاهای دهستان بین بزرگراه آیت اله سعیدی و در فواصل کوتاه از هم قرار دارند. همچنین در شمال دهستان روستاهای ایرین و چیچکلو قرار دارند. روستاهای علی آباد طپانچه و حسین آباد در قسمت جنوبی اسلام شهر قرار گرفته که از طریق جاده اووان می توان به این دو روستا دسترسی پیدا کرد. (مطالعات میدانی پژوهشگر نقشه منطقه مورد پژوهش) جامعه آماری این پژوهش خانوارهای دهستان ده عباس بوده که بر طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ تعداد خانوارهای دهستان ۴۹۶۳ خانوار بوده و جمعیت دهستان ۱۸۴۲۶ نفر می باشد.

جدول شماره ۱: جدول جمعیت و تعداد خانوار روستاهای دهستان ده عباس

ردیف	نام روستا	جمعیت روستا	تعداد خانوار
۱	حسین آباد	۳۷۴۸	۹۶۶
۲	علی آباد طپانچه	۱۳۶۳	۳۶۳
۳	بهرام آباد	۱۷۵۳	۴۵۷
۴	حسین آباد سیاه آب	۶۲	۱۵
۵	ملک آباد	۲۴۶	۷۶
۶	مهران آباد	۲۰۶	۵۹
۷	کرک اینکچه	۵۶	۱۹
۸	نظام آباد	۸۶۱	۲۳۴
۹	ده عباس	۹۰۶	۲۵۱
۱۰	سیمون	۱۵۰	۳۷
۱۱	لهک	۳۶	۱۰
۱۲	شاطره	۹۰۳۰	۲۴۷۶
جمع		۱۸۴۲۶	۴۹۶۳

منبع - مرکز آمار ایران

محاسبه حجم نمونه: با توجه به جامعه آماری با تعداد خانوار ۴۹۶۳ نفر به محاسبه حجم نمونه می پردازیم که از فرمول زیر استفاده شده است:

$$n = \frac{N \times P \times q \times u}{N_e^2 + p \times qu} = \frac{4963 \times 0.3 \times 0.7 \times 1.96^2}{4963 \times 0.12 + 0.3 \times 0.7 \times 1.96^2} = 78.95 \approx 80$$

اطلاعات و داده های استخراج شده باروش آمار توصیفی و روش آماری استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. روش آماری (روش آزمون جی دو) که صورت کلی آن به شرح زیر است.

۱) H_0 دو صفت مستقل از هم هستند:

H_1 دو صفت مستقل از هم نیستند:

$$2) \alpha = 0/05$$

$$3) k = f(x_1, x_2, \dots, x_n) = x^2 = \sum^s \sum^t \frac{(m_{ij} - m'_{ij})^2}{m'_{ij}}$$

$$4) w(x^2 \geq x^2_{1-\alpha, (s-1)(t-1)})$$

مرحله پنجم: انتخاب نمونه

در این مرحله با توجه به جدول فراوانی تجربی، جدول فراوانی نظری محاسبه می‌گردد و بر اساس آنها مقدار عددی ملاک آزمون نیز محاسبه می‌گردد.

مرحله ششم: تصمیم‌گیری

در این مرحله بر اساس عدد محاسبه شده و عدد جدول تصمیم‌گیری می‌شود.

روش تحقیق یاراه دست‌یابی به هدف، نکته اصلی یافتن واقعیت است زیرا یک پژوهش خوب با جمع‌آوری اطلاعات دقیق و تجزیه و تحلیل مناسب حاصل می‌گردد. که بعد از بدست آوردن اطلاعات و داده های خام از طریق پرسشنامه - مصاحبه و مشاهده نسبت به استخراج آنها اقدام شده و تحلیل لازم انجام گرفت.

برای تعیین روایی پرسشنامه، سؤال‌ها بررسی و سپس مقدار آلفای کرونباخ سؤال‌ها محاسبه گردید که مقدار آن ۰/۸۴ محاسبه می‌باشد و نشان از روایی بالای پرسشنامه دارد.

در مورد پایایی پرسشنامه در دونوبت و در فاصله زمانی ده روز بین ده نفر توزیع شد. نظرات آنها جمع‌آوری و جدول زیر تهیه، سپس آزمون مقایسه دونسبت به صورت ذیل انجام شد..

جدول شماره ۲: جدول تعیین پایایی پرسشنامه خانوار

گزینه‌ها/پرسشنامه	خیلی زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	جمع
نوبت اول	۱۶۴	۴۱	۱۹	۲۶	۲۵۰
نوبت دوم	۱۶۹	۴۰	۳۳	۸	۲۵۰

منبع: یافته‌های پژوهش

۱)

$$H_0 = p_1 = p_2$$

$$H_1 = p_1 \neq p_2$$

$$2) \alpha = 0/05$$

$$3) k = z = \frac{\frac{m_1}{n_1} - \frac{m_2}{n_2}}{\sqrt{\hat{p}\hat{q}\left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)}}$$

$$\hat{p} = \frac{m_1 + m_2}{n_1 + n_2}, \hat{q} = 1 - \hat{p}$$

$$4) w(z \leq -z_{1-\frac{\alpha}{2}}, z \geq z_{1-\frac{\alpha}{2}})$$

$$w(z \leq -z_{0.975}, z \geq z_{0.975}) \Rightarrow w(z \leq -1/96, z \geq 1/96)$$

انتخاب نمونه (5)

$$\hat{p} = \frac{164 + 169}{250 + 250} = \frac{333}{500} = 0/666$$

$$\hat{q} = 1 - \hat{p} = 1 - 0/666 = 0/334$$

$$k = z = \frac{\frac{164}{250} - \frac{169}{250}}{\sqrt{0/666 \times 0/334 \left(\frac{1}{250} + \frac{1}{250}\right)}} = \frac{-0/02}{0/042} = -0/476$$

$$K = z = -/476$$

$$K \notin w = -1/96 \text{ تا } -0/476 \text{ تصمیم گیری (6)}$$

چون مقدار عددی ملاک آزمون در ناحیه بحرانی قرار نگرفته، فرضیه H_0 را می‌پذیریم. یعنی تعداد پاسخ‌ها در دو نوبت یکسان است پس پرسشنامه پایایی دارد.

آزمون فرضیه

* بین نزدیکی به تهران و دسترسی آسان و جابه‌جایی جمعیت بستگی آماری وجود دارد.

مراحل انجام آزمون فرضیه

بین نزدیکی به تهران و دسترسی آسان و جابه‌جایی جمعیت بستگی آماری وجود ندارد: H_0 1)

بین نزدیکی به تهران و دسترسی آسان و جابه‌جایی جمعیت بستگی آماری وجود دارد: H_1

$$\alpha = 0/5 \quad (2)$$

$$3) k = f(x_1, x_2, \dots, x_n) = x^2 = \sum^s \sum^t \frac{(m_{ij} - m'_{ij})^2}{m'_{ij}}$$

$$4) w(x^2 \geq x^2_{1-\alpha, (s-1)(t-1)})$$

$$w(x^2 \geq x^2_{20/483})$$

انتخاب نمونه (5)

که در این مرحله باتوجه به جدول فراوانی تجربی، جدول فراوانی نظری تدوین می‌گردد.

هم چنین مقدار عددی ملاک آزمون نیز محاسبه می‌شود.

جدول شماره ۳: جدول فراوانی تجربی (مشاهده شده) mij

سؤال/گزینه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	جمع
۱۹	۶۰	۱۷	۱۷	۲	۴	۱۰۰
۲۰	۷۰	۲۲	۵	۳	-	۱۰۰
۲۱	۷۹	۱۴	۵	۱	۱	۱۰۰
۲۲	۷۷	۱۴	۵	۲	۲	۱۰۰
۲۳	۴۵	۲۴	۱۴	۱۴	۳	۱۰۰
۲۴	۵۱	۲۸	۲۰	۱	-	۱۰۰
۲۵	۵۱	۲۷	۹	۹	۴	۱۰۰
۲۶	۳۸	۲۱	۱۹	۱۵	۷	۱۰۰
۳۰	۴۵	۳۱	۱۳	۱۰	۱	۱۰۰
۳۱	۵۵	۱۷	۱۷	۷	۴	۱۰۰
۳۳	۲۰	۱۳	۲۲	۲۲	۲۳	۱۰۰
جمع	۵۹۱	۲۲۸	۱۴۶	۸۶	۴۹	۱۱۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۴: جدول تعیین بیش‌ترین و کمترین عامل مؤثر

سؤال/گزینه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	جمع
۱۹	۳۰۰	۶۸	۵۱	۴	۴	۴۲۷
۲۰	۳۵۰	۸۸	۱۵	۶	-	۴۵۹
۲۱	۳۹۵	۵۶	۱۵	۲	۱	۴۶۹
۲۲	۳۸۵	۵۶	۱۵	۴	۲	۴۶۲
۲۳	۲۲۵	۹۶	۴۲	۲۸	۳	۳۹۴
۲۴	۲۵۵	۱۱۲	۶۰	۲	-	۴۲۹
۲۵	۲۵۵	۱۰۸	۲۷	۱۸	۴	۴۱۲
۲۶	۱۹۰	۸۴	۵۷	۳۰	۷	۳۶۸
۳۰	۲۲۵	۱۲۴	۳۹	۲۰	۱	۴۰۹
۳۱	۲۷۵	۶۸	۵۱	۱۴	۴	۴۱۲
۳۳	۱۰۰	۵۲	۶۶	۴۴	۲۳	۲۸۵

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۵: جدول فراوانی نظری (محاسبه شده) mji

سؤال/گزینه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
۱۹	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۲۰	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۲۱	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۲۲	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۲۳	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۲۴	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۲۵	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۲۶	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۳۰	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۳۱	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵
۳۳	۵۳/۷۲	۲۰/۷۲	۱۳/۲۷	۷/۸۱	۴/۴۵

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۶: جدول محاسبه مقدار عددی ملاک آزمون

Mij	jmi	Mij- mji	(Mij- mji) ²
۶۰	۵۳/۷۲	۶/۲۸	۰/۷۳۴۱
۱۷	۲۰/۷۲	۳/۷۲	۰/۶۶۷۸
۱۷	۲۷/۱۳	۳/۷۳	۱/۰۴۸
۲	۷/۸۱	۵/۸۱	۴/۳۲۲۱
۴	۴/۴۵	۰/۴۵	۰/۰۴۵۵۰
۷۰	۵۳/۷۲	۱۶/۲۸	۴/۹۳۳۷
۲۲	۲۰/۷۲	۱/۲۸	۰/۰۷۹۰۷
۵	۱۳/۲۷	۸/۲۷	۵/۱۵۳۹
۳	۷/۸۱	۴/۸۱	۲/۹۶۲۳۲
-	۴/۴۵	۴/۴۵	۴/۴۵
۷۹	۵۳/۷۲	۲۵/۲۸	۱۱/۸۹۶۴
۱۴	۲۰/۷۲	۶/۷۲	۲/۱۷۹۴
۵	۱۳/۲۷	۸/۲۷	۵/۱۵۳۹
۱	۷/۸۱	۶/۸۱	۵/۹۳۸۰
۱	۴/۴۵	۳/۴۵	۲/۶۷۴۷
۷۷	۵۳/۷۲	۴۳/۲۸	۱۰/۰۸۸۵
۱۴	۲۰/۷۲	۶/۷۲	۱/۸۹۷۳
۵	۱۳/۲۷	۸/۲۷	۵/۱۵۳۹
۲	۷/۸۱	۵/۸۱	۴/۳۲۲۱
۲	۴/۴۵	۲/۴۵	۱/۳۴۸۸
۴۵	۵۳/۷۲	۸/۷۲	۱/۴۱۵۴
۲۴	۲۰/۷۲	۳/۲۸	۰/۵۱۹۲
۱۴	۱۳/۲۷	۰/۷۳	۰/۰۴۰۱۵۸
۱۴	۷/۸۱	۶/۱۹	۴/۹۰۶۰
۳	۴/۴۵	۱/۴۵	۰/۴۷۲۴
۵۱	۵۳/۷۲	۲/۷۲	۰/۱۳۷۷
۲۸	۲۰/۷۲	۷/۲۸	۲/۵۵۷۸
۲۰	۱۳/۲۷	۶/۷۳	۳/۴۱۳۱
۱	۷/۸۱	۶/۸۱	۵/۹۳۸۰
-	۴/۴۵	۴/۴۵	۴/۴۵
۵۱	۵۳/۷۲	۲/۷۲	۰/۱۳۷۷
۲۷	۲۰/۷۲	۶/۲۸	۱/۹۰۳۳
۹	۱۳/۲۷	۴/۲۷	۱/۳۷۳۹
۹	۷/۸۱	۱/۱۹	۰/۱۸۱۳
۴	۴/۴۵	۰/۴۵	۰/۰۴۵۵۰
۳۸	۵۳/۷۲	۱۵/۷۲	۴/۰۰۱۱
۲۱	۲۰/۷۲	۰/۲۸	۰/۰۰۳۷
۱۹	۱۳/۲۷	۵/۷۳	۰/۴۷۴۲
۱۵	۷/۸۱	۷/۱۹	۶/۶۱۹۲
۷	۴/۴۵	۲/۵۵	۱/۴۶۱۲
۴۵	۵۳/۷۲	۸/۷۲	۱/۴۱۵۴
۳۱	۲۰/۷۲	۱۰/۲۸	۵/۱۰۰۳۰
۱۳	۱۳/۲۷	۰/۲۷	۰/۵۴۹۳
۱۰	۷/۸۱	۲/۱۹	۰/۶۱۴۰
۱	۴/۴۵	۳/۴۵	۲/۶۷۴۷

۵۵	۵۳/۷۲	۱/۲۸	۰/۰۳۰۴۹
۱۷	۲۰/۷۲	۳/۷۲	۰/۶۶۷۸
۱۷	۱۳/۲۷	۳/۷۳	۱/۰۴۸۴۴
۷	۷/۸۱	۰/۸۱	۰/۰۸۴۰
۴	۴/۴۵	۰/۴۵	۰/۴۵۵۰
۲۰	۵۳/۷۲	۳۳/۷۲	۲۱/۱۶۶۰
۱۳	۲۰/۷۲	۷/۷۲	۲/۸۷۶۳
۲۲	۱۳/۲۷	۸/۷۳	۵۷۴/۳۲
۲۲	۷/۸۱	۱۴/۱۹	۲۵/۷۸۱۸
۲۳	۴/۴۵	۱۸/۵۵	۷۷/۳۲۶۴

منبع: یافته‌های پژوهش

تصمیم‌گیری (۶)

$$k = \frac{\sum^s \sum^t (m_{ij} - m'_{ij})^2}{m'_{ij}} = 831/2177386$$

$$831/2177386 > 20/483 \Rightarrow K \in w$$

چون مقدار عددی ملاک آزمون در ناحیه بحرانی قرار می‌گیرد لذا فرض H_0 رد و فرض H_1 پذیرفته می‌شود. به عبارت دیگر میان نزدیکی به تهران و دسترسی آسان و جابه‌جایی جمعیت بستگی آماری وجود دارد.

نتیجه‌گیری

بر اساس آنچه که تاکنون عنوان گردید مهم‌ترین هدف این تحقیق شناخت تاثیر نزدیکی به تهران و دسترسی آسان در جابه‌جایی جمعیت منطقه مورد مطالعه است. در ادامه تحقیق با توجه به بررسی‌ها و مطالعات انجام شده و آزمون در ارتباط بارد یا قبول فرضیه تحقیق می‌توان به مطالب زیر اشاره نمود:

یکی از علل رشد اسلام شهر مهاجرت‌هایی بوده است که به قصد ساکن شدن در تهران انجام شده است ولی به دلیل توان مالی پایین و یابی کاری قادر به سکونت در تهران نبودند و مجبور به عزیمت به مراکز جمعیتی اقماری اطراف آن از جمله اسلام شهر شدند و این منطقه گسترش شتابانی پیدا کرد. مشاهدات میدانی و مصاحبه با اهالی روستایانگران است که اکثر روستاهای این دهستان که جمعیت مهاجرزبانی را در خود جای داده‌اند به دلیل پایین بودن هزینه‌های زندگی در روستا نسبت به شهرها به خصوص شهر تهران، زندگی در روستا را ترجیح داده و افراد غیربومی اقدام به خرید زمین در سطح دهستان نموده و بعد از احداث ساختمان، از طریق آژانس‌های مسکن موجود در روستاهای دهستان اقدام به فروش و یا اجاره می‌نمایند.

با توجه به قرارگیری دهستان ده عباس بین شهر بزرگی چون تهران و اسلام شهر در بخش‌هایی از دهستان که در مجاورت اسلام شهر قرار دارند جهت اشتغال به کارخانه‌های اطراف اسلام شهر درآمد و شغل داشته‌اند و روستاهایی که نزدیک به تهران هستند جهت اشتغال به تهران درآمد و شغل دارند. بنابراین جابه‌جایی‌های روزانه دهستان ده عباس هم به تهران و هم به اسلام شهر انجام می‌شود و روستا به صورت خوابگاهی بهره می‌برند که این امر کاملاً مطابق هدف تحقیق است. ارزانی زمین و امکان استفاده از مصالح و نیروی انسانی ارزان نسبت به تهران، پایین بودن قیمت مسکن و

احداث راه‌های ارتباطی اسلام‌شهر-کرج موجب انتقال نیروی کار به محورهای فعال اقتصادی و افزایش جمعیت در آن شد.

فرضیه مورد قبول واقع شد و در راستای تایید قبول فرضیه مطالب زیر ارائه می‌گردد. باتوجه به سؤال‌های پرسشنامه، از جدول فراوانی تجربی (مشاهده شده شماره سه) جدول تعیین بیش‌ترین و کم‌ترین عامل مؤثر در چابک‌سازی جمعیت محاسبه گردید که می‌توان به این نتیجه رسید که دسترسی آسان به مراکز جمعیتی مجاور، بیش‌ترین تأثیر را در چابک‌سازی جمعیت دارد.

منابع

اوبرای، ا.اس، (۱۳۷۰): مهاجرت، شهرنشینی و توسعه، ترجمه فرهنگ ارشاد، چاپ اول، انتشارات سازمان بین‌المللی کار بیغش، زهرا، (۱۳۹۰) سیرتحوالات جمعیتی اسلام‌شهر در دهه ۸۵-۷۵ و تأثیر آن بر کالبدشهری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز

بنیادمسکن، (۱۳۸۰): طرح هادی روستای ده عباس- شهرستان اسلام‌شهر
پاپلی یزدی، محمدحسین، ابراهیمی، محمدامیر، (۱۳۸۷): نظریه‌های توسعه روستایی، چاپ پنجم، انتشارات سمت
پاپلی یزدی، محمدحسین، رجبی سناجردی، حسین، (۱۳۸۶): نظریه‌های شهری و پیرامون انتشارات سمت
سیدی پاکباده، سیده کبری، (۱۳۹۱): عوامل مؤثر در مهاجرپذیری روستاها- دهستان غنی آبادشهری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز

شمس‌الدینی، علی، گرجیان، پروین، (۱۳۸۹): مقاله عوامل مؤثر بر مهاجرت روستاییان به شهرها با تأکید بر شبکه مهاجرت دهستان رستم دو کهکیلویه

فرخلو، مهدی، (۱۳۸۶): تحلیل روند توسعه فیزیکی اسلام‌شهر در چهاردهه اخیر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران مرکز آمار ایران - اداره آمار و اطلاعات